

Pædagogisk læreplan for Fussingø- Egnens Børnehave og Vuggestue 2017-2018

”Vi sår frøene fra start, børnene blomstrer når de er parat”.

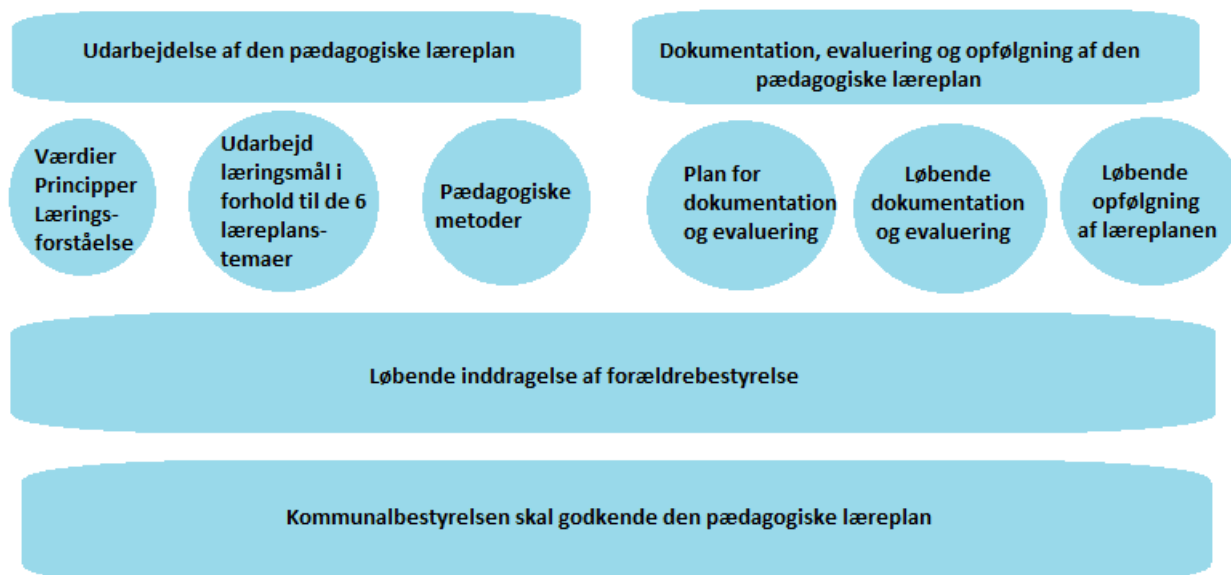
Indhold

Forord:	4
Hvad siger loven:	5
Læreplan for institutionen:	7
Hvorfor arbejde med læringsmål? ”Hvornår giver mit arbejde mening”?	9
De 6 læreplanstemaer:	10
Alsidig personlig udvikling.	10
Vuggestue	10
Børnehave:	10
Metoder:	11
Ressourcer:	11
Dokumentation/evaluering:	11
Børn med særlige behov:	12
Sociale kompetencer	12
Vuggestue:	13
Børnehave:	13
Metode:	14
Ressourcer:	14
Dokumentation/evaluering:	14
Børn med særlige behov:	14
Sproglig udvikling.	15
Vuggestue:	15
Børnehave:	15
Metoder:	15
Ressourcer:	16
Dokumentation/evaluering:	16
Børn med særlige behov:	16
Krop og bevægelse.	16
Vuggestuen	17
Børnehave:	17
Metode:	17
Ressourcer:	18
Dokumentation/evaluering:	18

Børn med særlige behov:	18
Naturen og naturfænomener.	19
Vuggestue:	19
Børnehave:	19
Metode:	20
Ressourcer:	20
Dokumentation/evaluering:	20
Børn med særlige behov:	20
Kulturelle udtryksformer og værdier.	21
Vuggestue:	21
Børnehave:	21
Metoder:	22
Ressourcer:	22
Dokumentation/evaluering:	22
Børn med særlige behov	22
Litteraturliste:	23
Tidsskrifter:	23
Hjemmesider:	23

Forord:

Fussingø-Egnens Børnehave og Vuggestue har udarbejdet denne pædagogiske læreplan, jævnfør dagtilbudsloven. Læreplanen skal sikre børnenes udvikling, leg, læring og trivsel. Læreplanen er et konkret værktøj for medarbejderne og en synliggørelse overfor forældre og andre interesserede for, hvordan personalet pædagogisk arbejder med mål for børnene og metoderne derhen. Det er et værktøj som medarbejderne løbende anvender og bruger i deres daglige arbejde med læreplanstemaerne. Læringsmålene har personalet udfærdiget med afsæt i institutionens værdigrundlag, menneskesyn og ud fra institutionens udviklings - og læringsforståelse. Jævnført dagtilbudsloven, er der udfærdiget læringsmål for børn i alderen 0-2 år og læringsmål for børn i alderen 3-6 år. Dette er et lovmæssigt krav, men opdelingen af læringsmålene knytter samtidig an til en mere nuanceret og tilpasset målsætning til de konkrete børnegrupper. Der vil indimellem være gengangere i læringsmålene, da nogle af de samme mål gør sig gældende i både vuggestue og børnehave. Vores læringsmål er udarbejdet til hver af de 6 læreplanstemaer; *Alsidig personlig udvikling, sociale kompetencer, sproglig udvikling, krop og bevægelse, naturen og naturfænomener, kulturelle udtryksformer og værdier*. Læringsmålene for vores vuggestue og børnehave er udarbejdet med afsæt i børnegruppernes motoriske, kognitive og sociale udviklingsstadiet, da vi på den måde kan stimulere børnenes nærmeste udviklingszone. Til vores opbygning af denne læreplan, er vi inspireret af EVA, AKF, Niras konsulenterne og UdviklingsForums materiale ”I gang med pædagogiske læreplaner” (AKF m.fl. 2007). Modellen nedenfor skal visualisere hvilke arbejdsprocesser der indgår i udarbejdelsen af læreplansmaterialet.

En læreplan består af en udarbejdelse af den overordnede læreplan og de individuelle læringsmål for de to afdelinger, vores metoder til at nå vores mål. Dernæst består læreplanen også af vores plan for

dokumentation og løbende evaluering. I tråd med lovgivningen har vi præsenteret læreplanen for vores bestyrelse, som har givet deres besyv med og godkendt denne.

Hvad siger loven:

Afsnit II

Dagtilbud til børn indtil skolestart

Kapitel 2: Formål, pædagogisk læreplan, sprogvurdering, børnemiljøvurdering m.v.

Formål for dagtilbud

§ 7. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring.

Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns alsidige udvikling og selvværd samt bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

Stk. 3. Dagtilbud skal fremme børns læring og udvikling af kompetencer gennem oplevelser, leg og pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, der giver børn mulighed for fordybelse, udforskning og erfaring.

Stk. 4. Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.

Stk. 5. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene sikre en god overgang til skole ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer og lysten til at lære. Dagtilbud skal i samarbejde med skolerne skabe en sammenhængende overgang til skole og fritidstilbud.

Pædagogisk læreplan

§ 8. Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-2 år og børn i aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart. Den pædagogiske læreplan skal give rum for leg, læring og udvikling af børn i dagtilbud. Ved udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan skal der tages hensyn til børnegruppens sammensætning.

Stk. 2. Den pædagogiske læreplan skal beskrive dagtilbuddets mål for børnenes læring inden for følgende temaer:

- 1) Alsidig personlig udvikling.
- 2) Sociale kompetencer.

- 3) Sproglig udvikling.
- 4) Krop og bevægelse.
- 5) Naturen og naturfænomener.
- 6) Kulturelle udtryksformer og værdier.

Stk. 3. Den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter, der iværksættes for at nå målene, og hvordan læreplanen evalueres.

Stk. 4. Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvilke relevante pædagogiske metoder, aktiviteter og eventuelle mål, der opstilles og iværksættes for børn med særlige behov.

Stk. 5. Det skal endvidere fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan arbejdet med et godt børnemiljø, jf. § 7, stk. 1, bliver en integreret del af det pædagogiske arbejde. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Stk. 6. For dagplejen udarbejdes den pædagogiske læreplan samlet for alle dagplejehjem eller distrikter tilknyttet den kommunale dagpleje.

§ 9. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at udarbejde og offentliggøre den pædagogiske læreplan, herunder at revidere læreplanen, hvis væsentlige ændringer i dagtilbuddet eller evalueringen efter stk. 2 tilsiger dette. Tilsvarende gælder, hvis kommunalbestyrelsens drøftelser efter § 10, stk. 2, tilsiger dette.

Stk. 2. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for, at den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år. Lederen er i den forbindelse ansvarlig for at dokumentere, om de valgte pædagogiske metoder og aktiviteter, jf. § 8, stk. 3 og 4, samt børnemiljøet, jf. § 8, stk. 5, fører til opfyldelse af de opstillede mål inden for de temaer, der er nævnt i § 8, stk. 2. Lederen skal angive, hvordan dagtilbuddet vil følge op på resultaterne.

Stk. 3. Lederen af dagtilbuddet skal inddrage forældrebestyrelsen i udarbejdelsen, evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan.

§ 10. Kommunalbestyrelsen skal godkende den pædagogiske læreplan.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal mindst hvert andet år drøfte evalueringerne af de pædagogiske læreplaner, jf. § 9, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal på baggrund af drøftelsen tage stilling til, om evalueringerne giver anledning til yderligere handling fra kommunalbestyrelsens side (Retsinformation, 2017)

Læreplan for institutionen:

I Fussingø-Egnens Vuggestue og Børnehaven ønsker vi at skabe et miljø præget af fællesskab, fortælling, fordybelse og fantasi. Dette skal ske i rammer med tryghed og i tæt samarbejde mellem dagtilbuddet, skolen, forældrene og børnene. Vi har en fælles opgave i at skabe de bedste rammer for vores børn – rammer der kan give dem trivsel, udvikling og masser af plads til leg og læring.

En Fri-institution! Hvad gør os anderledes end andre offentlige institutioner?

Vores institution prioriterer det sammenhængende børneliv. Men dette mener vi, at vi tager udgangspunkt i vores børns oplevelsesverden. Og hvad er så et godt børneliv? For os af se, har det en stor værdi, at vi på FUSfri kan tilbyde et 0 til 16 årsperspektiv. Børnene undgår store skift i deres opvækst, fordi vi er en samlet organisation, og de kender til skolen da vi løbende har temaer og projektet på tværs af FUSfri. Dette giver børnene en sikker tilknytning til betydningsfulde voksne.

Det er en værdi for os, at kommunikationen mellem forældre, børn og voksne er præget af åbenhed og ærlighed. Med afsæt i vores Grundtvig-Koldske menneskesyn, mener vi at det er en vigtig værdi i vores postmoderne konkurrence – og informationssamfund, at dyrke fællesskabet med henblik på at gøre børn og voksne stærkere sammen. I fællesskabet kan vi udvikle os, vi kan fejle og lære nyt af hinanden. Vi tror fundamentalt på at alle gør det bedste for børnene, dette både forældre og personale. Børnehaven og vuggestuen er vores sted. Med vores mener vi personale, børn og forældre. Det er et sted vi kan være stolte af.

Det er en værdi for os, at vi møder børnene med omsorg og anerkendelse. Anerkendelse stammer helt tilbage fra den tyske filosof Hegel (1770-1831), som dengang skrev at: *"...vi kan kun blive bevidste om os selv og selvstændige ved at blive anerkendt af den anden"* (Wind, 1998). I dette princip findes der et paradoks, nemlig det, at et barn er afhængigt af andre, for at kunne blive selvstændigt og autonomt. Derfor er det en stor værdi i vores institution, at vi er vores påvirkning af barnet og dermed vores definitionsmagt bevidst. Vi arbejder anerkendende, på den måde at vi sætter os ind i børnenes virkelighed. Kun ved at se verden med barnets øjne, kan vi sætte os ind i, hvilke følelser der er på spil, og på den måde kan vi, som personale, udvise den rette empati og anerkendelse som kan hjælpe barnet videre med dagen. På den måde kan vi være med til at udvikle børnenes resiliens og selvagtelse. Når et barn bliver mødt med anerkendelse af dets omsorgspersoner (Bae, 1999), kan man hjælpe barnet til at opbygge en god robusthed og troen på egne evner. Anerkendelse er med til at udvikle et positivt selvværd og selvbillede, og anerkendelse giver barnet troen på at det kan udfolde - og udvikle sig. I vores institution vil vi skabe børn der har lyst til at lære, hvor der skal være plads til at tænke ud af boksen, og hvor robustheden i eget selvværd er mere tungtvejende end selvtilliden.

Vores vuggestue og børnehave tilbyder aktiviteter, der fordrer det hele menneske med alle dets intelligenser (Gardner, 1997). Vi vægter højt at bruge naturen som et læringsrum, da vi tror på at naturen er en platform, hvor børnene eks. kan udvikle deres sprog, krop og bevægelse. Naturen er tilmed et sted, hvor børnene kan udtrykke sig. Vi er ikke nogen naturbørnehave, men vi er en børnehave som tror på at naturen er et fantastisk redskab til at udvikle børnenes sanser bredt.

Hvorfor er naturen et godt udgangspunkt?

Naturen tilbyder mange indtryk og giver barnet mulighed for at bruge alle dets sanser; Taktilsansen (berøring), vestibulærsansen/labyrintsansen (balance), kinæsthesiansen (muskel/led), samt de primære sanser; syn, lugtesans, høresans og smag. Når børnene kravler og løber rundt på vores legeplads og inde i skoven ved vores bålhytte, som er fyldt med bakker og skråninger, styrkes deres muskler og led. Når børnene gynger og kravler i træer og klatretårn styrkes deres balance. Når børnene leger i sandkassen, leger med sand, vand, mudder, sne, og oplever vejret i regn, sol, blæst og sne, udvikler de deres taktilsans. Derudover udvikles børnenes syn i naturen, eksempelvis når et barn ser et fly og peger, hvorefter de andre børn retter blikket mod himlen, og sammen opstår ”det fælles tredje”, glæden i at lære og opleve i fællesskabet. Det er sværere at skabe forstyringsfrie zoner inden døre. Uden døre har børnene mere plads og bliver mindre afbrudt i deres leg. Vi oplever at begejstringen, lysten og den spontanitet som naturen fordrer, giver anledning til at lære på en kreativ måde. Børn udvikler sig når de er interesserede og parate, og når børnene har hele naturen at fordybe sig i, opstår der naturlig fordybelse. At sanse henviser til følelse og fornuft, og når barnet udvikler sine sanser, udvikles barnets sociale og kognitive færdigheder. Derfor, vægter vi ugentligt at vuggestuen og børnehaven går på tur.

Hvordan forstår vi udvikling og læring?

Vi finder det vigtigt at barnet allerede fra det er lille, lærer at vi alle er gode til noget. Derfor vil vi gerne synliggøre, at vi ikke kan forlange det samme af alle børnene – ganske enkelt fordi vi er forskellige. Med dette afsæt gør vi op med de traditionelle udviklingspsykologiske syn på læring. Vi tror ikke at man, som den schweiziske psykolog Jean Piaget (1972, 1969) skriver, kan arbejde ud fra en stadieteori, hvor man inddeler børnene i fuldstændigt skarpt opdelt operationelle faser. Det er vigtigt for os, at der i vores dagtilbud tages hensyn til det enkelte barn i fællesskabet.

Udvikling er forskelligt fra barn til barn, og for os at se, er udvikling at kunne nyde at være der hvor man er i nuet. Udvikling er også de forventninger vi, qua vores samfund, har til børnene, men udvikling handler samtidigt om det, som har børnenes opmærksomhed. Det er lysten der driver værket. Derfor arbejder vi med at se børnene der hvor de er. Vi vil lære børnene at lære og dette gør vi ved at skabe rammerne, stemningen, og derved forudsætningerne for at de kan og tør udvikle sig. Det er hårdt arbejde og det kræver stort mod at udvikle sig. Det er en livslang proces at lære og i vores institution skal det ikke være flovt at fejle. Derfor

arbejder vi, som personale, også med at fortælle at vi ikke er perfekte, at vi også øver os og at vi også kan begå fejl. Udvikling handler om tillid og det handler om at lære børn at de er gode som de er. Vi har fokus på selvværd i stedet for selvtillid. Dette arbejder vi med, ved at anerkende børnenes indsats i stedet for deres præstationer, vi italesætter overfor børnene når noget er svært, og at de ikke kan alt endnu, men at de er på rette vej.

Stemningen og kommunikation:

I vores vuggestue og børnehave er det en værdi for os, at forældre og børn mødes af rammer, som skaber en hyggelig og tryk atmosfære. Stemningen i vores hus har, for os, en stor betydning, da vi er bevidste om, hvor stor en smitteeffekt en stemning har. I afleverings- og afhentningsstunde prioriterer vi at fokus er på barnet, og vi sørger for at hjemmet får viden om, hvad dagen er gået med, via intra og mundtlig dialog. Vi tror på at en god aflevering ikke skal være for lang. Vigtige informationer kan gives til personalet om morgenen og resten henstiller vi til at vi tager en snak om når barnet hentes, da dette skaber mindre kompleksitet for barnet om morgenen og hjælper barnet godt i gang med dagen. Ligeledes er det en stor værdi for os at beskeder fra hjemmet vedrørende det enkelte barn formidles videre til relevant personale.

”Vi sår frøene fra start, børnene blomstrer når de er parat”.

Hvorfor arbejde med læringsmål? ”Hvornår giver mit arbejde mening”?

Dette spørgsmål har vi stillet hinanden i institutionen. Heraf kom følgende udsagn:

- ”Når et barn rykker, og tør deltage i fællesskab”.
- ”Når et barn begynder at tro på sig selv”.
- ”Det gør os glade at børnene er glade for at se os, og at de har lyst til at fortælle hvad de oplever og hvordan de har det.
- ”Det giver mening at børnene ligger mærke til hvem der er der, og hvem der ikke er der”.
- ”Vi er stolte af at børnene lærer at rumme hinanden”.
- ”Det giver mening når børnene kan lytte og samtale, og når børnene føler sig set og hørt i fællesskabet”.
- ”Det giver mening at have fokus på at vi alle skal have det godt”.
- ”Vi er stolte af at børnene ikke har hver deres egen madpakke med som kun indeholder det de kan lide. De tør at smage nyt”.

De 6 læreplanstemaer:

Alsidig personlig udvikling.

I vores vuggestue og børnehave, ser vi hvert enkelt barn som det hele menneske det er, for derigennem kan vi fokusere på hvert enkelt barns personlige udvikling. Det er i det sociale fællesskab at barnet udvikler sin personlighed. Dette gør barnet ved at være aktivt deltagende i fællesskabet, føle sig set og hørt som individ og blive anerkendt i fællesskabet. I fællesskabet forhandler børn, de afprøver nye måder at agere på, de spejler hinanden, lærer af hinanden, de leger parallelle, de afventer tur, samarbejder, er i konflikter med hinanden, bestemmer over hinanden og interagerer med hinanden.

Vuggestue

Mål:

- At barnet kan mærke sult tørst, varme og kulde.
- At barnet er livsdueligt/robust.
- At barnet kan sige til og fra.
- Barnet kan udtrykke følelser og nuancere glæde, sorg, vrede, overraskelse, frustration og benovelse.
- Barnet udviser initiativ.
- Barnet kan fastholde fokus i længere tid (tilsvarende alder).
- Barnet udvikler glæde ved selvhjulpenhed.
- Barnet finder glæde ved at lære.
- Udvikler forståelse for hensigtsmæssig påklædning.

Børnehave:

Mål:

- Barnet bliver set og anerkendt i den måde de er til på.
- Barnet opnår erfaring med at håndtere en bred vifte af følelser.
- Barnet oplever sig selv som værdifulde individer i fællesskab og føler at det hører til i fællesskabet.
- Barnet udvikler selvstændighed.
- Barnet får lov at udfolde sig og afprøve egne potentialer, ved bl.a. at øve sig i at give og modtage, se andre, samt selv at blive set af andre.

- Barnet udforsker sine egne grænser, øver sig i at sige til og fra, og på samme tid opnår større selvforståelse.
- Barnet skal opleve sig selv som et unikt menneske, fyldt med muligheder, succesoplevelser og med betydning for andre.
- Alle børn har mindst én god relation.
- Barnet indgår i forskelligartede relationer med andre børn og voksne.

Metoder:

- Vi hjælper barnet med at sætte ord på egne tanker og følelser. Vi møder dem alderssvarende og taler med dem i øjenhøjde. Vi guider børnene.
- Vi respekterer barnets følelser, men ikke dets handlinger. Vi fordømmer aldrig barnet og dets følelser, men italesætter når dets handlinger er forkerte og hjælper det til bedre løsninger.
- Vi taler med børnene om at de skal øve sig. Fokus på os selv. Vi skal som personale også øve os.
- Vi sørger for at børnene oplever sig som en vigtig del af fællesskabet, ved at give dem opgaver og spørge dem om hjælp i dagligdagen. Vi skal være anerkendende i børnenes udvikling og støtte dem når de prøver sig ad. F.eks. når børnene er i gang med en god leg, skal vi anerkende de gode tiltag vi ser de gør i fællesskabet: eksempelvis lade andre være med, finder nye roller så der er plads til alles ønsker.
- At vi skaber rum for at børnene får mulighed for at øve sig på færdigheder, dette både alene, med venner og med voksen støtte. I sociale kontekster lærer vi børnene at de skal hjælpe hinanden, f.eks. i spisesituationer.
- Vi arbejder ud fra et anerkendende barneperspektiv, hvor der lægges vægt på nærvær, respekt og empati. Vi skal spejle børnenes følelser. Fortælle dem: "Du er glad, du er vred, du er ked af det".
- Vi skal vise begejstring når børnene lærer nye færdigheder. På den måde kan vi lære dem glæden ved at lære.
- Som personale skal vi være positive og professionelle.
- Vi skal bruge ICDP og de 8 samspilstemaer.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen og skriver månedsbrev.

- Temaskema/emneskema.
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov:

Vi forstår jævnfør EVA's inspirationsmateriale børn med særlige behov som at:

- Alle børn, som vores institution skal gøre noget særligt for.
- Alle de børn, som har behov for en særlig tilrettelagt pædagogisk indsats, for at kunne udvikle deres kompetencer.

Undersøgelser foretaget af Chalotte Palludan (2005), underviser på Danmarks Pædagogiske Universitet ved Aarhus Universitet viser at børn med særlige behov i nogle tilfælde, grundet deres adfærd og de voksnes forventninger, kan blive fastholdt i negative mønstre. I vores institution, har vi fokus på vores egen definitionsmagt samt den magt den mundtlige fortælling besidder.

En fortælling er, ifølge Flemming Andersen, oparbejdet og fastholdt som et resultat af de forventninger man selv konstruerer, eller som andre konstruerer, hvorefter de bliver gjort til narrativt evident om individets selv. En fortælling er en social konstruktion og med det menes der at det, er via fortællinger at der skabes sandheder og virkeligheder. For at imødegå at fortællinger ikke fastholder børn med særlige behov i bestemte positioner, har vi i institutionen fokus på at vores pædagogiske diskurs. En diskurs er tæt forbundet med teorier om magt, hvor det at kunne definere diskursen oftest sidestilles med det at definere virkeligheden. Virkeligheden er socialt konstrueret gennem sproget. Derfor øver personalet sig i at skifte perspektiv og lave metarefleksioner. Vi arbejder målrettet med, at fortælle positive historier, og være bevidste om ikke at fastholde vores børn i bestemte kategorier og historier.

Sociale kompetencer.

Når et barn skal forstå andre, skal det først og fremmest kunne forstå sig selv. Når barnet tror på sig selv, har det gode muligheder for at forstå sine kammeraters hensigter og indgå i positive sociale samspil med disse. Det er vigtigt, at børnene i vuggestuen og børnehaven lærer at samarbejde, dvs. respektere demokratiske beslutninger, afvente tur og turde ytre sig i fællesskabet. De sociale kompetencer udvikles når børnene opmuntres til at indgå i lege og samlinger i hverdagen.

Vuggestue:

Mål:

- Kan udholde og fastholde øjenkontakt.
- Oplever glæde ved at være sammen med andre i fællesskab.
- Barnet kan studere de andre leg/lege i periferien og kan lege med andre.
- Barnet øver sig i at vente på tur.
- Kan give plads til andre og klare ikke selv at være i centrum.
- Kan tage hensyn og dele med andre.
- Glædes ved samarbejde.
- Oplever lyst til at fortælle og lære af andre.
- Kan sætte en spontan social leg i gang og kan deltage i andre konstruerede lege (børns legekultur).
- Kan aflæse andres kropssprog, gestik og mimik.
- Barnet udvikler begyndende venskaber.

Børnehave:

Mål:

- Barnet fungerer i både små og store grupper.
- Barnet kan være fordybet i leg med andre.
- Barnet kan vente på tur, barnet kan give plads til andre og klare at ikke at være den som er i centrum.
- Barnet tilegner sig redskaber til at kunne forhandle og argumentere og agere i konfliktsituationer.
- Barnet kan tage initiativ og ansvar.
- Barnet har empati og omsorg for andre, og kan aflæse andres kropssprog.
- Barnet kan lide at samarbejde.
- Barnet kan fortælle og lære andre noget.
- Barnet har venskaber.
- Barnet skal kun gi' og tage imod i fællesskabet.
- Kan udholde og fastholde øjenkontakt.
- Børnene lærer hvordan man agerer og færdes i forskellige kulturer (bibliotek, kirke) og erfarer de muligheder og betydninger de hver især repræsenterer.

Metode:

- Vi skal give børnene tid og plads i fællesskabet og give dem med - og selvbestemmelse og dermed valg. Vi skal italesætte de vi hører og ser og hjælpe børnene til at forstå den konflikt de står i.
- Vi skal igangsætte pædagogiske aktiviteter som styrker børnenes venskaber. Dette kan eksempelvis være fællesaktiviteter. Personalet fremhæver positive egenskaber ved det enkelte barn og ved deres legerelation.
- Vi skal skabe rum for fantasi og leg, vi skal inspirere dem og gå forrest. Vi skal ture lave sjov, og lave skøre ting. Vi skal både gå foran, ved siden af og bagved børnene.
- Balance mellem fri leg og skal aktiviteter.
- Vi skal planlægge vores aktiviteter, bruge naturen, bruge sproget, bruge musikken, bruge hallen og andre redskaber til at udvikle børnenes sociale kompetencer.
- Vi skal se på konflikter som noget godt. Børnene skal lære at forhandle i konfliktsituationer og vi skal støtte og guide børnene ved at sætte ord på situationen og deres følelser.
- Vi skal give legerelationer tid og vi skal afprøve og opmuntre til nye legerelationer. Vi skal skabe fællesaktiviteter ved hjælp af ”det fælles tredje” og bruge de ting som børnene i nuet er optagede af.
- Rose dem og anerkende dem, både når det går godt og når det er svært.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen, og skriver månedsbrev.
- Temaskema/emneskema.
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres der på de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov:

Vi arbejder med at lære børnene at indgå i legerelationer. Dette gør vi eksempelvis via legen og spillet. I leg kan vi danne fælles opmærksomhed om en aktivitet, og vi kan indgå i legen for at vise børnene, hvordan de

kan udvikle den. Legen er kendetegnet ved at man indtager roller og forhandler disse. Børn med særlige behov har stor gavn af at lære at spille. I et spil er der særlige regler der skal overholdes. Der er turtagning, en start og en slutning. I spillet er man fælles. Fordi der er særlige regler der skal overholdes, er det vigtigt at vi støtter børn med særlige behov i spille situationer, fordi de herigennem kan få den støtte de har brug for, for at blive i spillet, og undgå at blive sur og frustreret hvis en regel går ”imod” dem.

Sproglig udvikling.

Sprog er en fundamental forudsætning for at kunne agere i vores samfund. Sprog er både det talte, det skriftlige, det billedlige og det kropslige. Børnene skal lære at udtrykke sine tanker og følelser, fordi de på denne måde bliver i stand til, også at forstå andres følelser og tanker.

Vuggestue:

Børnehave:

Mål:

- At barnet kan formulere sig, gøre sig forståelig og kan genfortælle historier eller noget der er sket.
- Barnet udvikler hukommelse; kan fortælle hvad det oplevede i morges, i går og kan huske navne og steder.
- Barnet skal samtale, tale og lytte, og stille spørgsmål og modtage svar.
- At børnene kan forstå kollektive beskeder.
- At barnet kan huske navne, steder og detaljer.
- At barnet er nysgerrig for det skrevne.
- At barnet begynder at fortælle, tegne og bruge sit kropssprog, gestik og mimik.
- At barnet udviser interesse for andre sprog end det danske, eks. engelsk.
- Barnet viser interesse for bogstaver, tal, symboler og tegn.
- Barnet bliver udfordret til sproglig kreativitet, til at udtrykke sig på mange forskellige måder, og ved hjælp af forskellige kommunikationsmidler.
- Barnet tilegner sig redskaber til at kunne forhandle og argumentere.
- Barnet får mulighed for at lege med det musiske i sproget.
- Barnet lærer at undre sig.
- Barnet lære at italesætte sine følelser.

Metoder:

- Personalet er bevidst og tager ansvar for det sproglige miljø som bliver dannet i hverdagen i huset. Børn kopierer de voksnes sprog; Har personalet et råt sprogbrug får børnene det også. Er personalet anerkendende udvikler børnene dette.

- Vi anvender generelle sprogstrategier og stiliserede spørgsmål: Vi bruger åbne spørgsmål, sætter ord på barnets handlinger og følger barnets interesse. Vi forklarer ord barnet ikke kender og skaber sammenhæng til noget barnet kender. Vi retter barnets sprogfejl indirekte f.eks. barn: ”*Mig leg cykel*”, personale: ”*Du vil gerne køre på cykel*”.
- Vi respekterer barnets latenstid og giver det tid til at tænke sig om. Ved børn der stammer, afbryder vi dem ikke eller ligger ordene i munden på dem.
- Det skal være synligt for børn og forældre at der arbejdes med bogstaver, tal, sprog, tegn, symboler og sprog. Vi har etableret læsehjørne, hvor børnene kan fordybe sig. Personalet har ansvar for at litteraturen stemmer overens med de temaer, som stjerne løbende fordyber sig i.
- Vi tilstræber at have en høj fysisk kvalitet og proces kvalitet i sprogarbejdet.
- Personalet skaber læringsrum, hvor der er fokus på udvikling af sprog. Vi har samling i alle grupper hver morgen, hvor der f.eks. anvendes sprokkasser.
- Vi sætter ord på det, vi gør og ser, taler om oplevelser, træner dialogen, lytter til hinanden og lærer barnet at der er passende/upassende sproglige udtryk.
- Vi skal være guidende, lyttende og hjælpe børnene til at indgå i samtaler med hinanden.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen, og skriver månedsbrev.
- Temaskema/emneskema.
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres der på de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov:

I forhold til børn med særlige behov gør vi en særlig indsats. Vi tilbyder taleundervisning, hvor forældre er meget velkomne til at deltage. I de forskellige grupper prioriterer personalet at yde en særlig indsats. Dette foregår eksempelvis via sprogspil. Vi låner f.eks. forældremateriale med hjem, som kan skabe genkendelse og derved mening for barnet.

Krop og bevægelse.

Den motoriske udvikling, leg og læring, er et af de første elementære grundsten i barnets opvækst. Det er vigtigt at barnet udvikler en kropslig forståelse af sig selv. Motorisk udfoldelse er med til at udvikle de

forskellige centre i hjernen, som har betydning for barnets videre kognitive udvikling. Krop og bevægelse handler, for os, også om mad og sund fornuft, og om at forstå og lære at iføre sig passende påklædning.

Vuggestuen:

Mål:

- Udvikler glæde ved al bevægelse.
- Selv kan kravle op på puslebordet/i barnevognen.
- Udvikler en god fin og grovmotorik.
- Udvikler og bruger sine ydre og indre sanser (syn, hørelse etc.+ taktil, labyrint, muskel/led).
- Kan udholde og opleve glæde ved berøring.
- Udvikler grundbevægelser (kan krydskravle, gå, løbe mm.).
- Udvikler kropsbevidsthed, kan udpege indre og ydre kropsdele.
- Er bevidst om egne krop og kan mærke dens signaler.
- Udvikler koordinationsevne og fornemmelse af kroppen i rummet.
- Udvikler integrerede reflekser, eksempelvis faldrefleks og hensigtsmæssige motoriske reaktioner (at bukke sig, når man går under et bord).
- Sørger kropslige udfordringer og egne grænser.
- Bliver selvhjulpent i forhold til alder.
- Spiser varieret og drikker rigeligt.

Børnehave:

Mål:

- Barnet bliver selvhjulpent i forhold til alder.
- Har en alderssvarende finmotorik.
- Har en alderssvarende grov motorik.
- Udvikler og bruger sine ydre og indre sanser (syn, hørelse etc.+ taktil, labyrint, muskel/led).
- Forstår et redskabs oprindelige funktion.
- Opøve et fornuftigt blyantsgreb.
- Sørger motoriske udfordringer og egne grænser.
- Barnet udvikler udholdenhed og fysisk robusthed.
- Kan italesætte indre og ydre kropsdele og funktioner.
- Barnet finder glæde i den variation, udvikling og læring som naturen byder på.

Metode:

- Personalet er gode forbilleder og viser hvordan man kan bruge kroppen og finder glæde ved at røre sig.

- Vi skal skabe sansemotoriske aktiviteter, f.eks. aktiviteter hvor børnene går på line, massere hinanden, slå kolbøtter, styrkelege, boldspil, gynger, dans mv.
- Vi styrker børnenes finmotorik gennem følgende aktiviteter: perler, spise med gaffel/fingre, tegne, bygge med LEGO, modellervoks osv.
- Vi er ugentligt i skolens gymnastiksal og bruge kroppen. De helt små vuggestuebørn har tumlastik på stuen med pædagogerne.
- Vi tilpasser aktiviteterne efter børnenes nærmeste udviklingszone.
- Vi skal tilbyde aktiviteter som indbyder til høj og lav intensitet. Med dette menes at vi skal løbe, danse og være aktive med børnene, men at vi også skal vise at vi kan sidde stille og være fordybet i en aktivitet.
- Vi prioriterer højt at børnene skal lære at sidde rigtig på en stol.
- I vuggestuen arbejdes der meget på at børnene kommer ned på maven og styrker deres ryg og muskel.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen, og skriver månedsbrev.
- Temaskema/emneskema.
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt hurtigt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres der på de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov:

Når vi observerer og oplever at børn har motoriske udfordringer, kan vi tilbyde forældrene et besøg af sundhedsplejersken. Vi kan også henvise forældrene til fysioterapi eller kiropraktor, som kan styrke barnets muskel og ledsans. Hvis vi observerer børn der har udfordringer med taktil berøring, er vi særlige opmærksom på, hvad der eksempelvis ligger til grund herfor. Ved at få dette afklaret, kan vi støtte barnet i dets videre fysiske og psykiske udvikling.

Naturen og naturfænomener.

I naturen udvikles børnenes sanser for alvor. I naturen lærer børnene at undersøge, gøre brug af deres fantasi og kreativitet og drage sig nye erfaringer. Vi arbejder med naturen og naturens fænomener på vores legepladser, ved vores bålhytte i skoven og på ture ud af huset. Men hvorfor er det så vigtigt at børnene kommer ud? Vuggestue - og børnehavebørn er i institution de fleste vågne timer i døgnet. Når de bliver hentet om eftermiddagen går de sidste timer hurtigt med praktiske gøremål inden børnene skal i seng. At benytte naturen som udviklingsmiljø er ikke nyt, men behovet for at børnene kommer ud er stort. Forskning viser (Vigsø, Nielsen, 2006), at børn udvikler deres balancefunktion, øje-håndkoordination, opmærksomhed, påhidsomhed og udvikler et stærkere immunforsvar, end børn som opholder sig inden døre.

Vuggestue:

Mål:

- Barnet udvikler fortrolighed og glæde ved at være i naturen.
- Eksperimenterer med vand sand og vind.
- Udvikler nysgerrighed og er interesseret i naturens dyr og planter, og undre sig over disse.
- Sorterer, kategoriserer og kan skabe orden og sammenhæng i disse.
- Viser respekt for naturen.
- Forståelse for jord til bord.
- Barnet får en forståelse for årstiderne.

Børnehave:

Mål:

- Barnet lærer at eksperimentere og forske med natur og naturens materialer og fænomener.
- Børnene bruger naturen til at lære at undre sig, være nysgerrige, kategorisere, systematisere og eksperimentere.
- Barnets kan bruge naturen til at lære empati.
- Barnet udvikler fortrolighed og glæde ved at være i naturen.
- Eksperimenterer med vand sand, vind og bål.
- Udvikler nysgerrighed og er interesseret i naturens dyr og planter, og undre sig over disse.
- Sortere, kategorisere og kan skabe orden og sammenhæng i disse.
- Viser respekt for naturen.
- Forståelse for jord til bord.
- Barnet får en forståelse for årstiderne.

Metode:

- Vi arbejder med tematiske projekter, eks. fra jord til bord, krible krable dyr, vilde dyr, vind og vejr.
- Onsdag er indiskutabelt en turdag, hvor både vuggestue og børnehaven er på ture ud af huset.
- Vi har 3 uger om sommeren, hvor vi er nede på lejren og derfor er ude hver dag.
- Vi bruger naturen som læringsmiljø, hvor også andre intelligenser kan stimuleres. Vi arbejder f.eks. med sprog via bøger og sange, bygge med kloders, lege, spiser, snitter og optræde for hinanden.
- Vi gør brug af lokalområdets tilbud: Doktorparken, de omkringliggende marker, skovområder mv.
- Vi er nysgerrige sammen med børnene, eksperimenterer og tør at kaste os i ud i noget, som vi ikke kender slutresultatet på. Vi har fokus på processen.
- Vi skal sammen med børnene undre os, stille spørgsmål og undersøge naturen og gå forreste og vise hvad naturen kan tilbyde.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen, og skriver månedsbrev.
- Temaskema/emneskema.
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres der på de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov:

Lektor Bente Jensen fra DPU ved Aarhus Universitet, har i en lang årrække forsket i udsatte børns vilkår i daginstitutioner (Mailundm S.M, EVA, nr. 1. s.1). Hun står bag forskningsprojektet ”Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt” (HPA-projektet, 2009). Projektet fastslår at en særlig og målrettet pædagogisk indsats med et ”positivt” syn på de socialt udsatte børn kan fremme deres livschancer. Vi arbejder derfor bevidst med vores fortællinger og vores indstilling til børnene. Bente Jensen skriver at det er vigtigt når man arbejder med børn med særlig behov, at personalet fokuserer på barnets potentialer og ressourcer. Bente Jensen (2009) skriver: *”Hvis man anlægger en ressourceorienteret tilgang og ser på relationer og samspil frem for at fremhæve det enkelte barns adfærdsproblemer, vil det kunne gøre en forskel for det udsatte barn”*. Det er forskelligt fra barn til barn med

særlige behov, om det trives i stramme eller løse strukturer. I naturen stifter børnene både bekendtskab med faste strukturer, eks. årstiderne, men de bliver samtidig også udfordret, da naturen er uforudsigelig. Vores tilgang til barnet med særlige udfordringer er, at vi bestræber os mod at have en innovativ og anerkendende tilgang til barnet, i stedet for at fokusere barnets fejl.

Kulturelle udtryksformer og værdier.

Kulturelle udtryksformer og værdier udvikles ved at barnet med sig selv og i samspil med andre børn og voksne, får mulighed for at udtrykke sig kreativt og kunstnerisk. Vi arbejder med dansk kultur, traditioner, højtider, temaer som cirkus, musik og drama, kreative processer, mv.

Vuggestue:

Mål:

- Barnet får indblik i dansk kultur og bliver bevidst om egne kulturelle rødder, traditioner og værdier.
- Barnet udvikler deres kreative sider.
- Barnet er dagligt aktiv deltagende i musiske og musikalske processer.
- Barnet dygtiggør sig i at lege og udtrykke kulturelle værdier.
- Børnene udvikler egen børnekultur.
- Barnet eksperimenterer med vores danske kulturs normer og regler via rolle og regellege.
- Barnet skal deltage i kultur af børn, med børn og for børn.
- Barnet skal møde en bred vifte af kulturtyper såsom: teater, musik, kunst.
- Barnet bliver fortroligt med iPad og kamera.

Børnehave:

Mål.

- Barnet får indblik i dansk kultur og bliver bevidst om egne kulturelle rødder, traditioner og værdier.
- Barnet udvikler deres kreative sider.
- Barnet er dagligt aktiv deltagende i musiske og musikalske processer.
- Barnet dygtiggør sig i at lege og udtrykke kulturelle værdier.
- Børnene udvikler egen børnekultur.
- Barnet eksperimenterer med vores danske kulturs normer og regler via rolle og regellege.
- Barnet skal deltage i kultur af børn, med børn og for børn.
- Barnet skal møde en bred vifte af kulturtyper såsom: teater, musik, kunst.
- Barnet deltager i kommunens kulturelle tilbud.
- Barnet bliver fortroligt med iPad og kamera
- Barnet bliver fortroligt med klassisk og moderne litteratur og musik.

Metoder:

- Vi afholder årligt fastelavn, juleklippedag, påske.
- Vi afholder fødselsdage, forbereder gaver, laver julegaver mf.
- Vi giver børnene kendskab til den danske lege - og sangskat.
- Vi holder fast i traditioner og præsenterer børnene for forskellige kulturelle oplevelser.
- Vi støtter børnene i deres kreativitet og udtryksformer, og giver dem mulighed for at arbejde med forskellige materialer.
- Vi viser respekt for børnenes processer og præsenterer til tider proces og endeligt produkt på intra, hjemmeside og til forældrekafe.
- Vi præsenterer en bred vifte af kulturelle udtryksformer.

Ressourcer:

- Hver afdeling er ansvarlig for relevant materiale/aktiviteter.

Dokumentation/evaluering:

- Vi bruger billeder som vi ligger på intra og hjemmesiden, opslag i huset på opslagstavlen, og skriver månedsbrev.
- Temaskema/emneskema
- TRAS test. Sprogtest hvor man visuelt kan se, hvad barnet er god til.
- På stuemøderne evalueres der på de enkelte emner og processer.
- 3 gange årligt, evalueres der på læringsmålene og metoderne på personalemøderne, ved skift til et nyt tema (årshjul).
- Vi bruger EVA.

Børn med særlige behov

Ved behov for særlig indsats præsenterer vi børn og forældre for: ”De utrolig år” som er et forældrekursus hvor man mødes med andre forældre som står i samme udfordringer. Vi kan arrangere ekstra besøg af sundhedsplejerske, iværksætte tværfaglige møder hvor psykologer og talepædagoger fra pædagogisk psykologisk rådgivning deltager. Grundlæggende er det vigtigt for os at vi har en innovativ tilgang til børnene, udlever vores pædagogik med et positivt menneskesyn, og fokuserer på børnenes ressourcer og evner i stedet for deres ”fejl og mangler”.

Litteraturliste:

Bae, Berit (1987): Selvutvikling og relasjonserfaringer i barnehage. Nordisk Pedagogikk, nr. 3. s. 140-150.

Bae, Berit (1996): Voksnes definitionsrett og barns selvoplevelse. Social kritik, 47, 1996.

Bae, B og Waastadk J. E. (1999): Erkjennelse og anerkjennelse – en introduktion. I: *Erkjennelse og anerkjennelse: Persoektiv på relationer*. Oslo: Universitetsforlaget

Gardner, H. (1997). De mange intelligensers pædagogik. (1. udgaver 8.oplag). Gyldendal

Palludan, C. (2005). *Børnehaven gør en forskel*. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Piaget, J. (1972). Indledning og problemstillinger, I: *Strukturalisme*. Hans Reitzels Forlag.

Piaget, J. (1969). Udvikling og struktur i intelligensens psykologi, I: *Barnets psykiske udvikling*. Hans Reitzels Forlag

Vigsø, B. og Nielsen, V. (2006) *Børn og udeliv*. CVU Vest Press, 1. udgave.

Wind, H.C. (1998). *Anerkendelse: Et tema i Hegels og moderne filosofi*. Aarhus Universitetsforlag.

Tidsskrifter:

Mailund, S. M. (2009). *Socialt udsatte børn*. Danmarks evalueringsinstitut (EVA), nr. 1, '09.

Hjemmesider:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=182051>